

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till:
s.sof@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Ett utvidgat utreseförbud för barn (Ds 2022:9)

(Dnr S2022/02585)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har ombetts att lämna synpunkter på förslagen i promemorian.

I promemorian finns det ett förslag om att utvidga tillämpningsområdet för bestämmelserna om utreseförbud i 31 a–31 i §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) till att även gälla andra situationer där det finns en påtaglig risk för barn att fara illa genom att föras utomlands eller lämna Sverige. Som exempel nämns bland annat så kallade uppfostringsresor eller barn som lämnar Sverige eller förs utomlands i syfte att delta i allvarlig brottslighet. SiS har ingen invändning mot förslaget men vill föra fram följande.

Ett utreseförbud ska kunna meddelas såväl när förutsättningarna för tvångsvård enligt 2 eller 3 §§ LVU är uppfyllda som när så inte är fallet. Barn och unga som vårdas med stöd av 3 § LVU och som placeras vid ett särskilt ungdomshem är frihetsberövade. Lagen ger även SiS befogenheter som medger långtgående inskränkningar av barnets rörelsefrihet och personliga integritet (15-20 b §§ LVU). Som utredningen påpekar är det oklart om ett barns beteende i form av att återvända till ett hem där han eller hon utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck kan vara grund för vård enligt 3 § LVU. Det förekommer dock att barn och unga placeras i ett särskilt ungdomshem och där det finns en hotbild från familjen. Förslaget om ett utvidgat utreseförbud kan medföra att antalet barn som placeras i ett särskilt ungdomshem på grund av något förhållande som avses i 3 § LVU och som behöver skydd ökar. Det kan också tänkas att ett barn själv önskar att lämna Sverige och under en utlandsvistelse utsätter sig för skadliga miljöer, till exempel genom att delta i allvarlig brottslighet såsom terroristbrottslighet och brottslighet med kopplingar till kriminella grupperingar. Dessa barn kan behöva placeras på ungdomshem med en högre grad av övervakning och kontroll. Ett utvidgat

utreseförbud kan därför antas påverka SiS verksamhet. Promemorian innehåller inte någon bedömning av de ekonomiska konsekvenserna för SiS. Myndigheten har idag en begränsad kapacitet att vidta särskilda skyddsåtgärder för barn som vårdas med stöd av LVU. En ökning av antalet barn med utreseförbud innebär att SiS i större utsträckning behöver differentiera barn både utifrån vårdbehov och vilken säkerhetsnivå som de bör placeras i. Förslaget kan därför antas ha påverkan på platstillgången inom ungdomsvården och medföra ökade kostnader för myndigheten. De ekonomiska konsekvenser får anses vara av sådan art att de bör redogöras för i utredningen (avsnitt 7.2.1).

SiS bedömer vidare att förslaget kan påverka utformningen av vården som ges till barn som är föremål för utreseförbud. Barn som vårdas hos SiS med stöd av LVU har enligt 15 a § samma lag rätt att använda sig av elektroniska kommunikationstjänster, ta emot besök och vistas utanför hemmet i den utsträckning det är lämpligt. Om barnet omfattas av ett utreseförbud kan det innebära att dessa rättigheter behöver begränsas på sådant sätt att barnet utövar rättigheterna under uppsikt av personal. Det kan även leda till ett ökat behov av personal, vilket följaktligen innebär ökade kostnader för myndigheten. Även dessa ekonomiska konsekvenser bör redogöras för i utredningen (avsnitt 7.2.1).

SiS konstaterar vidare att förslaget kan medföra en sådan inskränkning av barnets fri- och rättigheter att den landsomfattande kunskapsinsatsen som föreslås i promemorian även bör omfatta utbildning i barnets fri- och rättigheter. Denna kunskapsinsats bör särskilt omfatta utbildning om rättigheter som aktualiseras om ett barn utsätts för brott.

Övriga synpunkter

SiS anser att det i utredningen bör föreslås att information tas fram till barn om deras rättigheter, var de kan vända sig om de blir utsatta för brott och hur deras personuppgifter hanteras i exempelvis pass- och efterlysningsregistret. I utredningen bör det även anges vilken aktör som åläggs ansvaret att informera barnet om dennes fri- och rättigheter samt var barnet kan vända sig om hen blir utsatt för brott. Därutöver bör det i utredningen föreslås en landsomfattande insats som säkerställer att det avsätts resurser för stöd i tillämpningen av och fortbildning kring bland annat barnets grundläggande fri- och rättigheter.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har t.f. HR-direktören Robert Stenbom, Ekonomi- och planeringsdirektören Anna Sandahl samt biträdande chefsjuristen Caroline Hellström deltagit. Föredragande har varit juristen Sara Sedighi.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark

Sara Sedighi